

УДК 821.161.2.08:811.111'373.45

DOI <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2023.2.3>

С. В. ЛЕНСЬКА

доктор філологічних наук, професор,

професор кафедри української літератури,

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, м. Полтава, Україна

Електронна пошта: svlenska@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-9061-2777>

СТИЛІСТИЧНІ ФУНКЦІЇ АНГЛІЗМІВ У ТВОРЧОМУ ДОРОБКУ СЕРГІЯ ЖАДАНА

У статті розглянуто стилістичну специфіку функціонування лексико-семантичних груп англійзмів на матеріалі оповідань збірки «Біг Мак та інші історії» Сергія Жадана з опертям на функційну граматику сучасної української мови.

Широке розмаїття лексико-семантичного наповнення англійзмів, репрезентованих в оповіданнях збірки, дає змогу виокремити такі тематичні групи, різні за наповненням і продуктивністю: «соціальні реалії», «гастрономічні реалії», «апелятиви», «одяг і стиль», «культура та спорт», «економічні реалії», «цифрові реалії», «побутові реалії», «кримінальні реалії», «медичні реалії».

З'ясовано специфіку вираження стилістичного потенціалу одиниць англійського походження кожної з виокремлених лексико-семантичних груп. Репрезентанти груп «соціальні реалії» й «апелятиви» виявляють найвищу продуктивність та найпотужнішу експресивність. Це пов'язано з актуальністю позначуваних ними понять для реалізації авторської ідеї. Англійзми на позначення культурних і гастрономічних реалій є менш продуктивними, проте мають у собі значне ідейне навантаження, слугуючи в оповіданнях символом чужинності й неприродності засилля американської культури. Відтак, засвідчено високий стилістичний потенціал англійзмів цих груп. Лексеми на позначення цифрових та економічних реалій мають обмежену продуктивність та експресивний потенціал. Найменш продуктивними є групи, що йменують одяг, а також кримінальні, побутові й медичні реалії, які виявляють стилістичну маркованість лише в певних контекстах. Обмежену експресивність цих одиниць пояснюємо їхнім відносно низьким ідейно-символічним навантаженням.

Отож, доведено наявність взаємозв'язку між реалізацією стилістичного потенціалу англійзмів, що належать до окремих лексико-семантичних груп із різною продуктивністю, та художнім навантаженням аналізованих лексем щодо реалізації авторської ідеї.

Ключові слова: англійзм, запозичення, художній дискурс, Сергій Жадан, реалія, стилістична специфіка, експресивність.

Поставлення проблеми. Інтенсифікація процесу запозичення англійської лексики до української мови, що спостерігається на початку ХХІ століття, знаходить своє втілення у творах сучасної української літератури. Письменники дедалі частіше послуговуються англійзмами зі стилістичною метою задля розкриття певного ідейного або символічного навантаження, реалізації свого авторського задуму, прокладаючи місток до читача-реципієнта. Відтак, вивчення різних аспектів функціонування англійськомовних запозичень в українській літературі формує актуальний прошарок досліджень, що сприяє глибшому осягненню механізму лінгвокультурної взаємодії в тканині художнього дискурсу.

Сергій Жадан є одним із найвизначніших письменників сучасності, який часто послуговується у своїх творах англійзмами для якнай-

кращого віддзеркалення динаміки українських реалій сучася. Збірка оповідань «Біг Мак та інші історії» надає досить репрезентативний матеріал для дослідження стилістичного потенціалу англійзмів в українському художньому тексті, адже наявні в ній одиниці англійського походження виявляють тематичне різноманіття й вирізняються високим стилістичним навантаженням. Так, на наш погляд, існує потреба у системному вивченні стилістичних рис різних лексико-семантичних груп англійськомовних запозичень згаданої вище збірки, аналіз яких на сьогодні є вкрай актуальним.

Аналіз попередніх досліджень. Специфіка вживання англійзмів у текстах сучасних українських художніх творів являє собою плідний матеріал для опанування лінгвістами. Найрепрезентативнішими вважаємо розвідки, де про-

аналізовано застосування англійзмів на різних мовних рівнях, зокрема графічному, лексичному та стилістичному. Дослідники А. П. Перевал і Л. М. Борошенко розглядають особливості графічної презентації англійзмів на базі сьогочасного українського художнього виміру (зокрема, творів Д. Корній, Т. Владмирової, О. Забужко, І. Карпи [Борошенко; Перевал]. Семантичні нюанси англійзмів, виявлені у творах Л. Дереша, С. Жадана, М. Кідрука, І. Карпи й ін., уходять до кола наукового інтересу О. В. Головіної та Н. В. Гудими [Головіна; Гудима : 2015; Гудима : 2011]. Прикметно, що Н. М. Кравчук висвітлює стилістичні риси вживання англійзмів на матеріалі творів низки українських авторів сучасності (Л. Дереша, С. Жадана, І. Карпи, Є. Кононенко, С. Майданської) [Кравчук]. На перетині лексичного і стилістичного зрізу перебувають розвідки щодо сленгових одиниць англійського походження в художньому тексті (праці О. М. Грачової та М. Ю. Столяр за творами Ю. Андруховича, Ю. Іздрика, І. Роздобудько, С. Жадана, Л. Дереша) [Грачова; Столяр]. Функціонування різношарових одиниць як категорій тексту розкривають С. П. Галаур та ін. [Halaur]. Методичні засади творчої діяльності під час організації та проведення роботи з лінгвальними одиницями у закладах освіти України випрацюють М. А. Бойченко тощо [Boichenko]. У європейському мовознавчому вимірі удокладнене лінгвокультурологічне вивчення англійзмів з оперттям на суспільну думку здійснив З. Ніколовскі [Nikolovski]. Глибоке висвітлення процесу асиміляції англійзмів на базі провідних європейських мов виконали Р.-К. Корбеану, А. Нікулеску-Горпін та М. Васілеану [Corbeanu]. Уточненню англійзмів у різних галузях людської діяльності присвятили свої праці К. Лухан-Гарсія [Lujan-Garcia], С. Сімон [Simon] та ін.

Слід водночас указати, що різноаспектні дослідження англійзмів у творчому доробку Сергія Жадана представили такі українські лінгвісти, як Н. В. Гудима, О. М. Лапінська, Н. М. Кравчук, М. Ю. Столяр й О. М. Грачова. Окреслено, зокрема, стилістичні риси англійзмів-сленгізмів (М. Ю. Столяр, О. М. Грачова), неологізмів англійського походження [Лапінська]. Виокремлено й деякі семантико-стилістичні аспекти експлікування англійзмів у роботах

указаного автора (Н. В. Гудима, Н. М. Кравчук). Потребує, однак, ґрунтовного з'ясування стилістичний потенціал англійзмів різних тематичних груп, репрезентованих у доробку письменника. Цим зумовлена наукова новизна та значущість пропонованої роботи.

Мету статті вбачаємо у всебічному аналізі основних стилістичних особливостей застосування англійзмів різних тематичних груп у збірці оповідань Сергія Жадана «Біг Мак та інші історії».

Виклад основного матеріалу. Збірка оповідань Сергія Жадана «Біг Мак та інші історії» є своєрідним дзеркалом сучасного життя в Україні. Письменник використовує різні соціальні, економічні, технічні, побутові, культурні, гастрономічні й інші реалії як тло для розгортання подій. На етимологічному рівні значна кількість експлікаторів таких реалій є англійськими; крім того, на наш погляд, автор інтенційно збільшує частку цих лексем у певному контексті, аби показати «чужинність» відповідних понять та ідей для української культури.

Матеріалом дослідження слугували 518 англійзмів різної тематичної належності. Аналіз їхньої спрямованості у збірці дозволяє виокремити кілька осібних за функційною активністю лексико-семантичних (тут і далі – ЛСГ) груп, із якими надалі працюватимемо, серед них такі: «соціальні реалії», «гастрономічні реалії», «апелятиви», «одяг і стиль», «культура та спорт», «економічні реалії», «цифрові / технічно-інформаційні реалії», «побутові реалії», «кримінальні реалії», «медичні реалії»). Результати добірки презентовано у рис. 1.

Детальний аналіз запропонованих вище груп дозволяє говорити про таке: ЛСГ «соціальні реалії», за нашим спостереженням, вирізняється високою продуктивністю через актуальність суспільних явищ у житті героїв (129 одиниць, 25%). Англійзми на позначення таких явищ набувають особливо гострої експресії у збірці, що уособлює прагнення автора донести своє ставлення до нагальних питань сучасного існування: *Моя б воля, я побудував би яку-небудь ідеальну Китайську Народну Республіку..., щоб там не було ніяких бойз-бендів, селф-мейд-менів, мідл-класу, інтелектуалів й андерграунду, натомість – прості емоції...*

Рис. 1. Продуктивність англізмів у творі «Біг Мак та інші історії» Сергія Жадана

а головне – ніякого кабельного телебачення. [Жадан : 85]. Тут Сергій Жадан інтенційно використовує низку англізмів як символ конфлікту культур, йдеться про імплементацію американської свідомості на ґрунті власне українського менталітету.

Високої експресивізації зазнають англізми на позначення професій або роду занять. Зафіксовано, зокрема, такі стилістичні засоби увиразнення: дисфемізація як вияв пейоративної оцінності (*Всі менеджери й рекламні агенти – п*дари і сучі діти!* [Жадан : 169]); синекдоха, що має основою дихотомію «плюральність – сингулярність» (*Громадяни ці були іноземцями, вони анітрішки не нагадували нашого брата-інтернаціоналіста...* [Жадан : 257]); елементи ритмізації й римізації в прозовому тексті (*... під [теплим вавилонським небом] доводиться пройти всім утікачам та репатріантам, ветеранам і комерсантам, туристам, юристам і перебіжчикам* [Жадан : 301]); алітерація, тавтологія та метафора, експонована прикладковими конструкціями (*Закінчувався фільм об'ємною вакханальною сценою... якогось бізнесланчу десь на лісовій галявині, щоправда, радше схожій на бейсбольне поле, де поряд із бізнесменами-лісовими бобрами сиділи бізнесмени-люди...* [Жадан : 103]).

Деякі соціальні реалії експліковані за допомогою прецедентних елементів. Особливу продуктивність ці одиниці виявили під час опису автором виробничих реалій, де актуалізовано інтертекстуальні зв'язки з творами Т. Г. Шев-

ченка й Данте Аліґ'єрі: *...вже на ранок вгрузли в туман, в якому ховалась уся промислова інфраструктура і лежав увесь індастріел – і мертвий і живий і ненароджений...* [Жадан : 150]; *Індастріел проходить сім кіл виробничого пекла і перетворюється на мертвий індастріел* [Жадан : 148].

Англізми, що належать до тематичної групи «гастрономічні реалії» (30 одиниць, 6%), не є настільки численними, як соціальні номінації, проте вирізняються високою стилістичною маркованістю. Насамперед прослідкуємо глибоке символічне навантаження деяких гастрономічних явищ. Так, назви американської їжі швидкого приготування слугують символом чогось штучного, неприродного, шкідливого або навіть деградаційного, що засвідчено у збірці: *: В об'єднаній Європі навіть із пива почали робити фаст-фуд, американці просто засирають мізки всьому світові своїми ноу-хау на зразок пивних пляшок із різьбою...* [Жадан : 5]. Сама назва аналізованої збірки оповідань – «Біг Мак та інші історії» – містить гастронім, що втілює згубність американізації для української культури.

Високий експресивний потенціал гастрономічних англізмів сприяє їхньому продуктивному використанню у складі стилістичних засобів увиразнення, наприклад, порівняння (*... тости, про які вона забула, остигали й холонули, мов далекі згаслі зірки* [Жадан : 383]), анафори (*...п'є лише воду, п'є джус, п'є колу, а гербати не п'є* [Жадан : 144–145]), антитези

й іронії (*Легкі наркотики коштують стільки ж як кока-кола, хоча кока-колу, на відміну від легких наркотиків, тут ніхто не вживає з огляду на її шкідливість* [Жадан : 151]).

Одиниці англійського походження лексико-семантичної групи «культура та спорт» виявляють ту ж продуктивність, що й гастрономічні номінації, та схожі характеристики експресії (32 одиниці, 6%). Англізми на позначення культурних реалій мають подібний до гастрономічних ідейний зміст: *...ось вони, ці продюсери й телемагнати, які перетворили нашу не таку вже й погану цивілізацію на купу ідеологічного гівна та маскультової бутафорії* [Жадан : 81]. Автор так підкреслює неприродність американського світосприйняття для українського менталітету, застосовуючи метафору, побудовану на дисфемії: *Он ви скільки всього придумали, уся ця ваша бойова термінологія, вигадані вами терміни й поняття: «конформізм», «нонконформізм», «альтернатива», «субкультура» – ви розливаєте це гівно зі своїх брендбойтів* [Жадан : 82].

Значущість ідейного змісту в цьому разі зреалізована в різноманітні стилістичних засобів, вияву яких сприяє творче опрацювання культурних реалій, зокрема, натрапляємо на такі стилістичні засоби, як епітет (*...спочатку треба було вислухати хвилин сорок забойного атонального саунду* [Жадан : 12]); епітет у поєднанні з метафорою (*Сильві, як завжди, мала повні кишні свого прибабаханого нового джазу...* [Жадан : 3]); риторичні фігури (*...ну подумайте самі, скільки може існувати бойзбендів на душу населення?* [Жадан : 83]); прецедентні елементи (*Ну, значить секс, драгз і так далі, – наполягав він* [Жадан : 264]); евфемічні опущення (*поклавши на всі принципи олімпійського руху та фаєр плею й ігноруючи команди інших белградських шкіл...* [Жадан : 92]); використання асимільованих одиниць англійського походження з негативною оцінністю (*Баланеску-квартет грав ворлд-м'юзик...* [Жадан : 80]).

Тематична група «одяг і стиль» є відносно малопродуктивною в аналізованій збірці оповідань (9 одиниць, 2%). Номінації на позначення одягу або елементів індивідуального стилю людини насамперед сприяють створенню портретної характеристики персонажів, увираз-

нюючи їхній образ. Так, деякі лексеми сигналізують про належність героя до відповідних соціальних груп, зокрема, одиниці *джинси, дреди, татуйований* вияскравлюють молодь, студентство, представників різних альтернативних угруповань. Незважаючи на обмежену продуктивність англізмів групи, у текстах зафіксовано такі стилістичні засоби на позначення одягу та стилю: дисфемізація (*...знаходить у ванній самого Елвіса, який спить у теплій воді, знаходить його гаманець, його ковбойські чоботи, його засраний екологічно чистий одяг* [Жадан : 180]); алітерація й тавтологія (*Мала жовті кучері й кілька значків із Джексоном на джинсовій куртці* [Жадан : 279]; *...на підлозі валяються їхні футболки, може, якась футбольна команда, думаю я...* [Жадан : 21]).

Лексико-семантична група «апелятиви» наділена найвищою продуктивністю з усіх у добірці, її репрезентанти мають неабиякий стилістичний потенціал (151 одиниця, 29%). Серед загальної лексики англійського походження найпотужнішу експресію виявляють сленгізми (*...ніжно шепоче, давай, бєбі, давай – зараз тебе порве...* [Жадан : 175]), етикетні формули (*...сорі, мем – нічого з цього не вийде* [Жадан : 169]), дисфемізми (*Фак, – говорить вона і виходить слідом за ним* [Жадан : 177]), оцінні номінації (*...я мама Елвіса і щоб я здохла, якщо я бачила де-небудь таких лузерів, таких мудозвонів як ви* [Жадан : 179]), англізми з низьким ступенем асиміляції (*...ліворуч сидить його вумен, теж у джинсах, і доки він однією рукою ставить новий вініл, друга його рука лежить на плечі вірної скво* [Жадан : 23]) тощо.

Високий експресивний потенціал апелятивів виявляється у низці стилістичних прийомів, зокрема, епітетах (*Супермаркетами снували хіба що навіки розгублені емігранти* [Жадан : 61]); порівняннях (*...в ДДР люди просто не старіли, зберігаючи довший час бадьорість духу та пружність тіла. Як ельфи. Або зомбі* [Жадан : 257]); риторичних фігурах (*...де це бачено, аби в стриптиз-барах давали сандвічі з шинкою?* [Жадан : 173–174]); полісиндетоні (*І вітер плутався в її густій перуці, і кораблі сигналили їй із рейду, і вартові віддавали салют...* [Жадан : 234]); евфемізації (*Усе це щоразу перетворювалося на велике збіговисько всіля-*

ких неврівноважених **суб'єктів** [Жадан : 123]); прецедентних елементах (...*тішитися й сподівається побачити свого персонального Ісуса-немовля* [Жадан : 34]).

Іменування економічних реалій англійського походження несе в собі потужну ідею компонента авторського задуму, саме тому їхнє вживання є доволі значущим у текстах аналізованих оповідань (47 одиниць, 9%). Вага і функція таких лексем подеколи зреалізована через репліки персонажів: *Якщо ти не цікавишся шоу-бізнесом і макроекономікою, тебе просто вважають за симулянта й дезертира...* [Жадан : 63]. Уживання англізмів цієї групи також пов'язане з категорією прецедентності в авторському вимірі Сергія Жадана: ...*залишившись сам на сам із порожнечою, з фінансовою безнадією та солодким безробіттям, вони могли рушити вперед, проходячи крізь вогонь, кригу й скляні двері супермаркетів* [Жадан : 302]. Фраза «*проходити крізь вогонь, кригу й скляні двері супермаркетів*» є пародією на відомий вислів «*проходити крізь вогонь, воду й мідні труби*». Іншим прикладом актуалізації категорії прецедентності є використання загальновідомих епонімів: ...*релігія обов'язково повинна мати регіональне забарвлення, інакше це вже не релігія, а макдоналдс* [Жадан : 164]. Саме тут спостережено трансформацію оніма в апелятив, коли іменник «*макдонал(ь)дс*» як назва мережі закладів швидкого харчування перейшов до загальних номінацій (графічним маркером цього є відсутність лапок і капіталізації), що potwierджує явище антономазії.

Крім розглядуваних вище, засвідчено й використання інших стилістичних засобів, які плідно розкривають специфіку авторського бачення проблеми засилля елементів однієї культури в іншій. Це передусім антитеза (...*когось цікавить жива економіка, когось – мертва* [Жадан : 165]), метафора (*Молодий український капіталізм пожирає сам себе* [Жадан : 148]), зокрема й метонімія (*Звали його Гешою, і відповідав він за інвестиційний клімат у регіоні* [Жадан : 210]), епітет і риторичні фігури (*[аутсайдеру] складають сіль нашого пошматованого дотаціями й дефолтом суспільства, бо яка радість спілкуватися, скажімо, з керівниками банків чи комерційних структур, вони*

ж говорять цитатами з власних бізнес-планів... [Жадан : 38]).

Англізми, що називають цифрові / технічно-інформаційні реалії, мають еквівалентну економічним номінаціям – англізмам продуктивність (49 одиниць, 9%). Найпотужніше стилістичне забарвлення з-поміж них виявляють назви, пов'язані з комп'ютерною технікою, особливо ті, які актуалізують концептуальні метафори «КОМП'ЮТЕР – це ТАЄМНИЦЯ» та «КОМП'ЮТЕРНИК – це ШАМАН»: *Він дістає з наплічника якусь штуку, щось, без сумніву, пов'язане з веб-дизайном, і починає проробляти з нею незрозумілі маніпуляції, час од часу проговорюючи своє сакральне «процесор»* [Жадан : 100]; ...*вони обмежуються всілякими деталями, дисками, електронними шматками..., вимовляючи при цьому всілякі позитивні для своїх чакр слова, як-от «процесор», «вінчестер» чи войовниче «антивірус»* [Жадан : 100]. У цьому зразку лапки слугують графічним маркером експресивності, підкреслюючи абсолютну необізнаність героїні одного з оповідань з відповідними технічними реаліями.

До комплексу плідних стилістичних засобів серед одиниць цієї групи зараховуємо метафору (*Я думаю, вони пахнуть майкрософтом* [Жадан : 100]; *на розробленому Аліком форумі паслося безліч відвідувачів* [Жадан : 103]), зокрема персоніфікацію (*Тягачі та джипи мляво котилися собі зі Сходу на Захід...* [Жадан : 6–7]), дисфемізацію (...*це вам не срані кодаки, не дешевий одноразовий замітник* [Жадан : 115]; *Сильві зателефонувала йому з ..., мовляв, ми вже тут, із бухлом і сиром...* [Жадан : 26]), а також риторичні питання (*Ну, то й що – в мене не може закохатися комп'ютерник?* [Жадан : 96]).

Тематична група «побутові реалії» охоплює 14 одиниць, що складає 3% суцільної добірки. Функціонування побутових номінацій в оповіданнях часто пов'язане з описом техніки домашнього вжитку, що так само передбачає застосування англізмів з експресивним потенціалом. Зактуалізовано, зокрема, перифраз (...*пральної машини, для цієї корови вашого побуту, великої рогатої худоби постіндустріального суспільства* [Жадан : 184]); метафору й тавтологію (...*жахлива, знаєте, дорога, жахливий експрес, ну,*

ви розумієте, просто **рефрижератор** якийсь... [Жадан : 72]).

Потужним стилістичним потенціалом наділені епонімні номінації на позначення предметів побуту, що походять від назв відповідних прецедентних брендів: *...я бреду коридором із готельним рушником і геденшолдерсом у пошуках душі* [Жадан : 20]; *...він справді сподівається побачити Ісуса-немовля в білосніжному **памперсі**...* [Жадан : 32]. Інші англізми на позначення назв побутових речей також можуть виявляти стилістичну маркованість у деяких контекстах: *...курва, де мої окуляри, де мій **кейс**, де мої таблетки* [Жадан : 181].

Дещо вищу продуктивність порівняно з побутовими номінаціями англійського походження має група «кримінальні реалії» (19 одиниць, 4%). Відносну продуктивність кримінальної англійськомовної лексики можемо пояснити змалюванням альтернативного способу життя деяких персонажів: *...коли вони курять **дран**, вони ж не просто курять **дран**, вони займають певну соціальну позицію, твою матір, і з ними треба рахуватися...* [Жадан : 84].

Функціонування англізмів на позначення кримінальних реалій супроводжується актуалізацією таких стилістичних засобів: епітет (*Сам Баланеску нагадував старого **прикриміналізованого** власника тиру* [Жадан : 79–80]); перифраз (*вони всі думають про порошок, про пральний порошок, пральний порошок – цей **кокаїн** для домогосподарок* [Жадан : 181]), тавтологія та емпфаза (***Джойнт**, кричить він, араби, це джойнт, зараз ми його з вами викуримо, стійте* [Жадан : 33]), метафора й гумор (*Елвіс, Джордж дабл ю Буш, Мікі Маус – все це **порнографія*** [Жадан : 112]). Відтак, вони виявляють свій високий експресивний потенціал і стилістичну маркованість одиниць аналізованої групи.

Англізми на позначення медичних реалій є відносно малопродуктивними в тексті збірки «Біг Мак та інші історії» (14 одиниць, 3%), проте можуть відзначатися потужним стилістичним потенціалом у деяких контекстах: *читали по літерах назви химерних засобів від безсоння та безсмертя, ...уважно підступались до полиць зі шприцями та **скальпелями**, недовіжливо зиркали на гори китайських **презервативів**, заздрісно мружили очі на весь*

*цей **фармакологічний** пересит... і полегшено видихнувши з грудей усю цю несамовиту **фармакологію**, виходили на свіже повітря* [Жадан : 225–226]. У цьому прикладі апробовано низку стилістичних засобів, зокрема, це ампліфікація, граматичним маркером якої виступають однорідні присудки, епітет, метафора, параномазія й тавтологія.

Найактивніше Сергій Жадан послуговується назвами медичних реалій, пов'язаних зі специфічними психологічними станами або речовинами, які їх викликають: *Третій здійснив крадіжку в місті, зламавши двері аптеки і набивши кишені якимись **імпортними препаратами** від застуди, котрі у взаємодії з **колою** давали **галюциногенний ефект*** [Жадан : 240]. Подеколи англізми цієї групи мають експресивну маркованість, реалізують стилістичні засоби увиразнення, наприклад, сарказм (*...газом він народ труїв у стані **психічного афекту** і без злого умислу* [Жадан : 196]), анафору й ампліфікацію (*...вони контролюють мої телефонні розмови, моє харчування, моє самопочуття, моє здоров'я, мої **транквілізатори**, мої сновидіння, мої щоденникові записи, мою вагітність* [Жадан : 171]).

Висновки. Отож, ступінь стилістичної забарвленості й продуктивність окремих лексико-семантичних груп англізмів в оповіданнях збірки «Біг Мак та інші історії» корелюють зі значущістю відповідних одиниць для реалізації авторського задуму. Так, найпотужнішу стилістичну виразність має тематична група «соціальні реалії», що пов'язано з гостротою і суспільною вагою описуваних автором явищ життя. Друге місце за експресивністю займають апелятиви. Поряд із стилістичною маркованістю одиниць цієї групи укажемо на нееквівалентний стилістичний потенціал усередині самої групи, що пов'язано з домінуванням номінативної функції серед деяких англізмів загального вжитку. На третьому місці за експресивною виразністю перебувають тематичні групи «культура й спорт» та «гастрономічні реалії». Як і в попередньому випадку, стилістична маркованість англізмів цієї групи тісно пов'язана з їхнім ідейним навантаженням, а саме: вияв концепту чужинності й розкриття культурного конфлікту між американською культурою, що сприймається багатьма представниками україн-

ської молоді як високостатусна, та власне українськими реаліями. Четверте місце за глибиною стилістичного потенціалу посідають цифрові / технічно-інформаційні й економічні номінації англійського походження. Вони мають дещо нижче ідейне навантаження порівняно з культурними й гастрономічними англізмами і, відповідно, нижчу експресивність. До малопродуктивних груп з обмеженою стилістичною маркованістю зараховуємо кримінальні, побутові й медичні реалії, а також назви одягу. Утім, малопродуктивні групи також можуть реалізу-

вати потужний стилістичний потенціал у деяких контекстах (особливо для кримінальних номінацій).

Перспективи подальших розвідок вбачаємо у вивченні стилістичного потенціалу різних тематичних груп запозичень в інших художніх творах, дослідженні стилістики окремих груп англізмів (колоквіалізмів, сленгізмів, жаргонізмів тощо) у сучасному українському дискурсі, розкритті прагматичних і лінгвокультурних аспектів функціонування таких лексем у художньому вимірі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бороденко Л. М. Структурні типи графічно-орфографічних іншомовностей-англіцизмів (на матеріалі творів сучасних письменників). *Донецький вісник Наукового товариства ім. Шевченка*. Донецьк : Український культурологічний центр, Східний видавничий дім, 2008. Т. 22. С. 6–14.
2. Головіна О. В. Структурно-семантичні типи та функціонування англізмів у мові сучасної постмодерної прози : магістерська робота / наук. кер. д. філол. н., проф. Валух З. О. Київ, 2019. 103 с. [Електронний ресурс] Режим доступу <http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/handle/787878787/501>.
3. Гудима Н. В. Квантитативний аспект функціонування запозичень як один із способів поповнення лексичного складу української мови (на матеріалі творів українських постмодерністів). *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2009. № 2, Т. 22 (61). С. 288–292.
4. Гудима Н. В. Семантика та стилістичні функції запозичень у мові української постмодерністської прози : автореф. дис. ... к. філол. н. : 10.02.01. Чернівці, 2011. 20 с.
5. Грачова О. М. Англійськомовні запозичення в молодіжному сленгу (на матеріалі прози сучасних українських письменників) : магістерська робота / наук. кер. – к. філол. н., доц. Вавринюк Т. І. Кривий Ріг, 2022. 77 с. [Електронний ресурс] Режим доступу <http://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/123456789/6713>.
6. Кравчук Л. М. Стилiстичнi функцiї англiцизмiв (на матерiалi сучасної української прози) : магістерська робота / наук. кер. – к. філол. н., доц. Кухар Н. І. Вінниця, 2019. 76 с. [Електронний ресурс] Режим доступу <https://library.vspu.net/jspui/bitstream/123456789/5681/1/%D0%BC%D0%B0%D0%B3%20%D0%BA%D1%80%D0%B0%D0%B2%D1%87%D1%83%D0%BA%20%282%29.pdf>.
7. Лапінська О. М. Неологічна лексика на базі англіцизмів у мові творів української художньої літератури кінця ХХ – початку ХХІ ст. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Мовознавство*. 2013. Т. 21. № 19 (1). С. 164–170. [Електронний ресурс] Режим доступу http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdumo_2013_21_19%281%29_28.
8. Перевал А. П. Графічне оформлення іншомовних вкраплень (на матеріалі роману «Крила кольору хмар» Дари Корній і Тали Владмирової). *ХХІ Всеукраїнська наукова конференція молодих учених «Актуальні проблеми природничих і гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених»* : зб. матер. доп. учасн. II Міжнар. наук.-практ. конф. Черкаси : ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2019. С. 316–317.
9. Столяр М. Ю. Молодіжний сленг у постмодерній українській прозі: прагмалінгвістичний аспект : автореф. дис. ... к. філол. н. : 10.02.01. Одеса, 2018. 22 с.
10. Boichenko, M., Kozlova, T., Kulichenko, A., Shramko, R., & Polyezhaev, Y. Creative activity at higher education institutions: Ukrainian pedagogical overview. *Amazonia Investiga*. 2022. Vol. 11 (59). P. 161–171. [Електронний ресурс] Режим доступу <https://doi.org/10.34069/AI/2022.59.11.15>.
11. Corbeanu, R.-C., Niculescu-Gorpin, A.-G., Vasileanu, M. New trends in the assimilation of verbal anglicisms in Romanian. *Revue Roumaine de linguistique-Romanian Review of linguistics*. 2020. Vol. 65. Issue 1. P. 81–91. [Електронний ресурс] Режим доступу http://www.lingv.ro/images/RRL%201%202020_06-RCorbeanu...pdf.
12. Halaur S., Shramko R., Pedchenko S. Positional emphasis in the modern literary text. *AD ALTA*. 2021. Vol. 11. Issue 01. P. 287–292. [Електронний ресурс] Режим доступу https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/1101/papers/A_shramko.pdf.
13. Lujan-Garcia, C. Anglicisms in Spanish gastronomy: new words for new eating habits. *Sintagma: revista de lingüística*. 2023. Vol. 35. P. 51–69. [Електронний ресурс] Режим доступу <https://doi.org/10.21001/sintagma.2023.35.04>.
14. Nikolovski, Z. Les anglicismes en français dans la société et la culture. *Naslede*. 2018. Vol. 14. Issue 40. P. 317–328. [Електронний ресурс] Режим доступу http://www.filum.kg.ac.rs/dokumenta/izdavastvo/nasledje/brojevi/nasledje_40.pdf.

15. Simon, S., Stoian, C. E., Dejica-Cartis, A., & Kriston, A. The use of anglicisms in the field of education: a comparative analysis of Romanian, German, and French. *SAGE Open*. 2021. Vol. 11(4). [Електронний ресурс] Режим доступу <https://doi.org/10.1177/21582440211053241>.

ДЖЕРЕЛА

1. Жадан С. В. Біг Мак та інші історії : книга вибраних оповідань / худож.-оформлювач О. Г. Жуков. Харків : Фоліо, 2011. 314 с.

REFERENCES

- Borodenko, L. M. (2008). Strukturni typy hrafichno-ortografichnykh inshomovnostei-anhlytsyzmiv (na materialy tvoriv suchasnykh pysmennykiv) [Structural types of graphic and orthographic foreign words-anglicisms (on the base of works of modern writers)]. *Donetskyi visnyk Naukovoho tovarystva im. Shevchenka – Donetsk Bulletin of Taras Shevchenko Scientific Society*. Donetsk : Ukrainykyi kulturolohichnyi tsentr, Shidnyi vydavnychy dim, 22, 6–14 [in Ukrainian].
- Holovina, O. V. (2019). Strukturno-semantychni typy ta funktsionuvannia anhlytsyzmiv u movi suchasnoi postmodernoi prozy: mahisterska robota / nauk. ker. – d. filol. n., prof. Valiukh Z. O. [Structural-semantic types and functioning of English borrowings in the language of contemporary postmodern prose : diploma paper / research adviser – DSc., full professor Valiukh Z. O.]. Kyiv. URL: <http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/handle/787878787/501> [in Ukrainian].
- Gudyma, N. V. (2009). Kvantyatyvnyi aspekt funktsionuvannia zapozychen yak odyn iz sposobiv popovnennia leksychnoho skladu ukrainskoi movy (na materialy tvoriv ukrainskykh postmodernistiv) [The quantitative aspect of functioning of borrowings as one of the ways of reinforcement of the vocabulary of the Ukrainian language (on the basis of Ukrainian postmodernists' works)]. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Filolohiia. Sotsialni komunikatsii – Scientific notes of Taurida National V. I. Vernadsky University. Series: Philology. Journalism*. № 2. Vol. 22 (61). 288–292 [in Ukrainian].
- Gudyma, N. V. (2011). Semantyka ta stylistychni funktsii zapozychen u movi ukrainskoi postmodernistskoi prozy : avtoref. dys. ... k. filol. n. : 10.02.01 [Semantics and stylistic functions of borrowings in the language of Ukrainian postmodern prose : extended abstract of doctor's thesis : 10.02.01]. Chernivtsi [in Ukrainian].
- Hrachova, O. M. (2022). Anhlytsykomovni zapozychennia v molodizhnomu slenhu (na materialy prozy suchasnykh ukrainskykh pysmennykiv) : mahisterska robota / nauk. ker. – k. filol. n., dots. Vavryniuk. T. I. [English borrowings in youth slang (based on prose of contemporary Ukrainian writers) : diploma paper / research adviser – Ph. D., Associate professor Vavryniuk T. I.]. Kryvyi Rih. URL: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/123456789/6713> [in Ukrainian].
- Kravchuk, L. M. (2019). Stylistychni funktsii anhlytsyzmiv (na materialy suchasnoi ukrainskoi prozy) : mahisterska robota / nauk. ker. – k. filol. n., dots. Kukhar N. I. [Stylistic functions of anglicisms (on the base of modern Ukrainian prose) : diploma paper / research adviser – Ph. D., Associate professor Kukhar N. I.]. Vinnytsia. URL: <https://library.vspu.net/jspui/bitstream/123456789/5681/1/%D0%BC%D0%B0%D0%B3%20%D0%BA%D1%80%D0%B0%D0%B2%D1%87%D1%83%D0%BA%20%282%29.pdf> [in Ukrainian].
- Lapinska, O. M. (2013). Neolohichna leksyka na bazi anhlytsyzmiv u movi tvoriv ukrainskoi khudozhnoi literatury kintsia XX – pochatku XXI st. [Neologisms based on anglicisms in the language of works of Ukrainian fiction of the late 20th – early 21st cc.]. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu. Serii: Movoznavstvo – Bulletin of Dnipropetrovsk University. Series: Linguistics*. Vol. 21. № 19 (1). 164–170. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdumo_2013_21_19%281%29__28 [in Ukrainian].
- Pereval, A. P. (2019). Hrafichne oformlennia inshomovnykh vkraplen (na materialy romanu “Kryla koloru khmar” Dary Kornii i Taly Vladmyrovoi) [Graphic design of foreign language inclusions (based on the novel “Cloud-coloured wings” by Dara Kornii and Tala Vladmyrova)]. *XXI Vseukrainska naukova konferentsiia molodykh uchenykh “Aktualni problemy pryrodnychkykh i humanitarnykh nauk u doslidzhenniakh molodykh uchenykh” : zb. mater. dop. uchasn. II Mizhnar. nauk.-prakt. konf. [21st All-Ukrainian scientific conference of Young scientists “Topical problems of natural sciences and humanities in the research of young scientists” : collection of reports of participants of the II International scientific and practical conference]*. Cherkasy: ChNU imeni Bohdana Khmelnytskoho. 316–317 [in Ukrainian].
- Stoliar, M. Yu. (2018). Molodizhnyi slenhu u postmodernii ukrainskii prozi: prahmalinhvistychnyi aspekt : avtoref. dys. ... k. filol. n. : 10.02.01 [Youth slang in postmodern Ukrainian prose: pragmalinguistic aspect : extended abstract of doctor's thesis : 10.02.01]. Odesa [in Ukrainian].
- Boichenko, M., Kozlova, T., Kulichenko, A., Shramko, R., & Polyezhayev, Y. (2022). Creative activity at higher education institutions: Ukrainian pedagogical overview. *Amazonia Investiga*, 11 (59), 161–171. URL: <https://doi.org/10.34069/AI/2022.59.11.15> [in English].
- Corbeanu, R.-C., Niculescu-Gorpin, A.-G., Vasileanu, M. (2020). New trends in the assimilation of verbal anglicisms in Romanian. *Revue Roumaine de linguistique-Romanian Review of linguistics*, 65 (1), 81–91. URL: http://www.lingv.ro/images/RRL%201%202020_06-RCorneanu...pdf [in English].
- Halaur S., Shramko R., Pedchenko S. (2021). Positional emphasis in the modern literary text. *AD ALTA*, 11 (01), 287–292. URL: https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/1101/papers/A_shramko.pdf [in English].

13. Lujan-Garcia, C. (2023). Anglicisms in Spanish gastronomy: new words for new eating habits. *Sintagma: revista de lingüística*, 35, 51–69. URL: <https://doi.org/10.21001/sintagma.2023.35.04> [in English].
14. Nikolovski, Z. (2018). Anglicisms in the French language in society and culture. *Naslede*, 14 (40), 317–328. URL: http://www.filum.kg.ac.rs/dokumenta/izdavastvo/nasledje/brojevi/nasledje_40.pdf [in French].
15. Simon, S., Stoian, C. E., Dejica-Cartis, A., & Kriston, A. (2021). The use of anglicisms in the field of education: a comparative analysis of Romanian, German, and French. *SAGE Open*, 11 (4). URL: <https://doi.org/10.1177/21582440211053241> [in English].

SOURCES

1. Zhadan, S. V. (2011). *Bih mak ta inshi istorii : knyha vybranykh opovidan* [Big Mac and other stories : a book of selected stories]. Kharkiv : Folio [in Ukrainian].
-

S. V. LENSKA

*Doctor of Philological Sciences, Professor,
Professor at the Department of Ukrainian Literature,
Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Poltava, Ukraine
E-mail: svlenska@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-9061-2777>*

STYLISTIC FUNCTIONS OF ENGLISH BORROWINGS IN SERHII ZHADAN'S OEUVRE

This article reveals the exploration of stylistic specificity of various lexical-semantic groups of anglicisms based on the short story collection “Big Mac and Other Stories” by Serhii Zhadan via the functional grammar of the modern Ukrainian language.

The short stories exemplify a broad spectrum of English borrowings which makes it possible to identify distinct thematic groups of varying productivity that include “social realia”, “gastronomic realia”, “appellatives”, “clothes and style”, “culture and sport”, “economic realia”, “digital realia”, “everyday realia”, “criminal realia”, as well as “medical realia”.

The article elucidates the specific ways in which English loan words from each of the lexical-semantic groups fulfil their stylistic potential. The groups “social realia” and “appellatives” are characterized by the highest representativeness and expressiveness, which is attributable to the relevance of the concepts they denote in fulfilling the author’s idea. Although less productive, anglicisms denoting cultural and gastronomic realia bear a substantial ideological load. In the short stories, they serve as symbols of the alienation and unnatural dominance of American culture, thereby highlighting the considerable stylistic potential of English borrowings within these groups. Units that denote digital / technical-informational and economic realia exhibit limited productivity and expressive potential. The groups denoting clothing, as well as criminal, everyday, and medical realia are the least productive. These units function with stylistic markedness only in specific contexts, with their limited expressiveness attributable to relatively low ideological and symbolic load.

In conclusion, the article ascertains a correlation between the realization of the stylistic potential of anglicisms that belong to diverse lexical-semantic groups of different productivity, and the artistic load of the units analysed, within the context of fulfilling the author’s idea.

Key words: anglicism, borrowing, literary discourse, Serhii Zhadan, realia, stylistic specificity, expressiveness.